

Nr 9.

Ankom till riksdagens kansli den 13 april 1915 kl. 4 e. m.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 9, i anledning av väckta motioner angående rätt till en fri resa till och från hemorten för till tjänstgöring inkallade värnpliktige och landstormsmän.

I en inom andra kammaren väckt, till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 91, hava herrar *Henrikson* och *Elisson* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det Kungl. Maj:t ville medgiva de värnpliktige, som enligt 28 § värnpliktslagen äro inkallade eller under den pågående krisen komma att bli inkallade till tjänstgöring, rätt under varje inkallelse till en gratisresa per järnväg eller ångbåt till och från hemorten. *Motionerna.*

I en likaledes inom andra kammaren väckt och till samma utskott remitterad motion, nr 169, har herr *Molin* i Dombäcksmark m. fl. hemställt, att andra kammaren för sin del beslutar, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det Kungl. Maj:t ville medgiva såväl värnpliktige som landstormsmän, vilka antingen fullgöra sin värnplikt enligt värnpliktslagens bestämmelser eller jämlikt gällande författningar mobiliserats, rätt under varje inkallelse till en gratisresa per järnväg eller ångbåt till och från hemorten.

Beträffande motiveringen tillåter sig utskottet hänvisa till motionerna.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott, som behandlade dessa motioner i ett sammanhang, meddelade i samband med sitt rörande desamma först avgivna utlåtande en historisk översikt i ämnet av följande lydelse.

Bihang till riksdagens protokoll 1915. 12 saml. 1 avd. 8 häft. (Nr 9.) 1

*Historik.
Motion vid
1912 års riksdag.*

Frågan om fria hemresor för värnpliktige under tjänstgöringstiden har flera gånger varit föremål för riksdagens behandling. Senast var detta fallet vid 1912 års riksdag, då i andra kammaren väcktes en motion, nr 81, av herr Olausson, vari hemställdes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder i syfte, att värnpliktig, som är inkallad till tjänstgöring, må äga rätt att avgiftsfritt färdas vid ett eller i trängande behov vid flera besök i sin hemort.

Till stöd för denna sin hemställan anförde motionären följande:

Såsom det i gällande författningar finnes föreskrivet, äger värnpliktig avgiftsfritt färdas å järnväg dels vid inryckning till tjänstgöring å övningsplatsen, dels efter avslutad tjänstgöring för resa till hemorten. Längre sträcker sig ej denna förmån. Vill den värnpliktige under övningstiden göra ett besök i sitt hem — anledningen till ett sådant må nu vara vilken som helst — får han, sedan han hos vederbörande erhållit permission därtill, företaga sådan resa på egen bekostnad. Visserligen kan han efter därom gjord framställning erhålla s. k. truppbiljett, vilken drager en kostnad av 1 1/2 öre per bankilometer. Med en sådan beräkning behöver en hemresa för den lägerplatsen närboende icke draga någon väsentligare kostnad. För dem åter, som erhålla sin tjänstgöring å platser, långt avlägsna från den värnpliktiges hemort, ställer sig saken annorlunda. Västkustboarna t. ex., som på grund av sin vana att vistas på sjön, i allmänhet åläggas att fullgöra sin vapenövning vid flottan och förläggas till någon av flottans stationer här i huvudstaden eller Karlskrona, måste för en permissionsresa till hemorten utgiva cirka 15 kronor och därutöver. Denna summa representerar visserligen icke något större belopp, men för de värnpliktige, vilka i allmänhet icke hava någon annan inkomst än den ganska obetydliga dagavlöning, som utgår till dem under övningstiden, är en sådan utgift ganska betungande. Då staten tager den värnpliktiges tid och arbetsförmåga i anspråk för vapenövningens fullgörande, utan nämnvärd ersättning, torde det även vara statens plikt att bestrida de utgifter, som äro förenade med den tjänstgöringsskyldiges nödvändiga permissionsresor. Ingen kan rimligtvis anse, att permissionsresor under övningstiden äro onödiga. Med den långa och mycket ansträngande tjänstgöring, som de värnpliktige nu äro underkastade, måste varje försök från statens sida att något lindra deras tjänstgöring verka uppmuntrande.

Att en permissionsresa till hemorten under övningstiden utgör en sådan lindring för den värnpliktige, torde väl knappast kunna bestridas.

Vid 1910 års riksdag tog jag mig friheten väcka en motion om att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder i syfte att värnpliktig, som är inkallad till tjänstgöring, måtte äga rätt att avgiftsfritt färdas å statens järnvägar vid besök i sitt hem. Motionen avstyrktes av tredje tillfälliga utskottet huvudsakligen av det skäl, att dylika fria permissionsresor skulle medföra allt för stora utgifter för statskassan, och andra kammaren beslöt i enlighet med utskottets hemställan.

Under fjolårets riksdag förnyade jag samma motion med den inskränkning, att den värnpliktige endast borde berättigas till *en* fri hemresa å *statens* järnvägar och att ifrågavarande förmåner skulle beredas endast inkallade till tjänstgöring å plats belägen mer än 200 kilometer från hemorten. Det tillfälliga utskott, som fick motionen till förberedande, tillstyrkte densamma med den ytterligare inskränkning, att bestämmelserna skulle avse endast medellös värnpliktig och under vissa ömmande omständigheter. Utskottets förslag bifölls av andra kammaren efter en kort diskussion, varunder framhölls, att rättvisan bjöde, det de ifrågasatta fria resorna borde få företagas även å enskilda järnvägar. Ärendet remitterades i detta skick till första kammaren. Dess andra tillfälliga utskott, som fick motionen till förberedande behandling, avstyrkte den, och första kammaren biföll utskottets hemställan. Av den diskussion, som förekom i första kammaren, framgick dock otvetydigt, att, om förslaget framkommit i mera utvidgad form, motionen där skulle rönt mera tillmötesgående.

Det är på den grund jag åter vågar framkomma med förslaget nu med den utvidgningen, att den ifrågavarande förmånen måtte beviljas för resor å vilken som helst av rikets järnvägar och utan begränsning av avståndet.

Motionen hänvisades till andra kammarens tredje tillfälliga utskott, som tillstyrkte en utredning, huruvida och i vad mån fria järnvägsresor till hemorten kunna beredas i tjänstgöring inkallad värnpliktig.

*Andra kam-
marens tredje
tillfälliga ut-
skott 1912.*

I sin motivering anförde utskottet:

Vid behandling av den fråga, som i motionen framföres, har utskottet till en början velat som sin mening framhålla, att, i händelse av förverkligande av motionärens önskemål, de härigenom föranledda kost-

naderna böra utgå som anslag å försvarets huvudtitlar. Då av statsverket utgående avgifter för fria resor å de enskilda järnvägarne naturligen komma att påföras fjärde och femte huvudtitlarne, anser utskottet, att i händelse fribiljetter eller andra lindringar komma att medgivas de värnpliktige vid resor å statsbanorna i den utsträckning, att järnvägens självkostnadspris för denna befordran ej täckes, så böra statens järnvägar även gottgöras för på så sätt uppkommen förlust.

Vad motionärens yrkande angår, har utskottet i år i likhet med förra året funnit synnerligen önskvärt, att lättnader beredas värnpliktig att besöka sitt hem, då döds- och sjukdomsfall därstädes eller liknande ömmande omständigheter göra behovet av en hemresa särskilt trängande. Det missförhållandet, att för närvarande en värnpliktig i dylika fall är hänvisad till sina egna tillgångar, träder särskilt skarpt i dagen, då medellös yngling, ofta på grund av särskild lämplighet för specialvapnen, sänts att fullgöra sin värnplikt å från hemmet långt avlägsen garnisonsort. Visserligen har genom den nya taxan för militärtransporter å järnvägarna av den 11 augusti 1911 zontariffsystemet kommit att tillämpas även beträffande värnpliktiges tjänstledighetsresor till hemorten, men då densamma är så uppställd, att vid jämförelse med förut gällande taxa av 1.5 öre per kilometer lättnader ernås först vid resor över 640 kilometer, medan för kortare avstånd kostnaderna tvärtom ökats, torde härmed föga vara vunnet i allmänast förekommande fall.

Bestämmandet av ett visst avstånd mellan hemort och tjänstgöringsort för åtnjutande av fria resor kommer emellertid alltid att innebära en viss godtycklighet, och då det praktiskt ställer sig synnerligen svårt att avgöra, när medellöshet är för handen eller en yngling kan anses vara i den ekonomiska ställning, som gör en fri resa oberättigad, anser utskottet, att för resor vid omnämnda ömmande fall dessa inskränkande villkor ej böra bestämmas. Lika litet anser utskottet lämpligt att, som vid förra riksdagen var föreslaget, inskränka de fria resorna till statens järnvägar, då orättvisa härigenom komme att ske mot värnpliktig, som för sin hemresa måste använda sig av de enskilda järnvägarne.

Motionärens önskningar gå likvisst, som synes, utöver vad utskottet här ovan framhållit som synnerligen önskvärt, i det han yrkar, att en fri hemresa medgives till tjänstgöring inkallad värnpliktig som en lämplig uppmuntran under tjänstgöringen och lindring av densamma. Det förhållandet, att för närvarande permission i stor utsträckning beviljas värnpliktig även för dylik utan trängande skäl företagen hemresa, synes

vara ett bevis för att en hemfärd ej betraktas som ett olämpligt avbrott i kasernlivet. Men härigenom kommer en medellös värnpliktig, som förlagts till från hemmet avlägsen ort, i en oförvållat ogynnsam ställning, och har utskottet ansett, att på denna grund motionärens yrkande förtjänar att tagas i noggrant beaktande. De praktiska svårigheter, som utskottet framhållit vid i trängande fall medgiven fri hemresas begränsning till långa avstånd och medellöshet, och som föranlett utskottet att i dessa fall avstyrka ifrågavarande inskränkningar, kvarstå naturligen oförminskade, men de ekonomiska konsekvenser, som torde vara förenade med medgivandet av en fri hemresa till varje värnpliktig, tvinga till ett överbäggande, huruvida icke denna den enklaste och allmän rättvisa skipande lösningen måhända blir för dyrköpt. Då det är de långa avstånden, som föranlett de överklagade förhållandena, har utskottet ej stått främmande för tanken att åter upptaga villkoret om fria resor endast vid avstånd över 150 eller 200 kilometer eller, såsom i viss mån rättvisare, att fri resa medgäves allenast för den del av väglängden, som överstege visst bestämt avstånd, t. ex. 100 kilometer. Såsom en annan utväg, vilken även den i någon mån kan anses tillmötesgå motionärens krav, och genom vilken man kan komma ifrån de angivna, svårbestämbara begränsningarna med avseende å avstånd, medellöshet och ömmande omständigheter, har utskottet tänkt sig, att visserligen ingen järnvägsresa skulle vara kostnadsfri, men resorna, särskilt på de långa distanserna, göras mindre betungande, därigenom att beträffande dem en för de värnpliktige betydligt gynnsammare tariff än den nu gällande bleve fastställd.

Vad angår den ekonomiska innebörden av här föreslagna åtgärder, saknar utskottet i frågans nuvarande läge möjlighet att bedöma densamma, då den tarvar en noggrann undersökning, och på resultatet av denna kommer avsevärt att bero, om och i vilka avseenden man måste inskränka rätten till de fria resorna.

Därom, att eventuell fri hemresa i nu omordade fall bör begränsas till en resa och under själva rekryttiden, är utskottet även i frågans nuvarande läge fullt enigt liksom om önskvärdheten, att den rätt, som kan komma att medgivas, blir lika å statens och de enskilda järnvägarna.

Då emellertid ett genomförande av motionens önskemål kommer att för statsverket medföra kostnader, vilka måste noggrant prövas, och som bekant Kungl. Maj:t den 1 december 1911 beslutat att åt de s. k.

försvarsberedningarna uppdraga en utredning av frågan om rikets försvarsväsende även ur ekonomisk synpunkt, anser utskottet, att de i herr Olaussons motion framställda önskemålen även böra bli föremål för vidare utredning.

Andra kammaren biföll sitt tillfälliga utskotts hemställan, och ärendet överlämnades därefter till första kammaren, som hänvisade detsamma till sitt andra tillfälliga utskott. Sistnämnda utskott anförde i sitt utlåtande allenast, att enligt vad utskottet inhämtat förevarande fråga utan tvivel komme att bliva föremål för utredning av de utav Kungl. Maj:t den 1 december 1911 tillsatta s. k. försvarsberedningarna, även om riksdagen icke därom gjorde särskild framställning. Utskottet avstyrkte därför bifall till andra kammarens beslut och frågan hade härmed förfallit.»

Sedan ärendet av andra kammaren återremitterats till nämnda utskott företog detsamma ärendet till ny behandling, samt anförde i förnyat utlåtande följande:

*Andra kam-
marens fjärde
tillfälliga
utskott.*

Den senare av de båda till utskottet hänvisade motionerna rörande fria hemresor för värnpliktiga och landstormsmän, nr 169, är den mest omfattande och inbegriper även det yrkande, som göres i motion nr 91. Då utskottet därför yttrar sig angående den i förstnämnda motion gjorda framställningen, torde därmed även motion nr 91 få anses vara besvarad.

Såsom av den i utskottets utlåtande nr 2 återgivna historiken framgår, har andra kammaren redan två gånger tillstyrkt framställning till Kungl. Maj:t angående fria hemresor i vissa fall för värnpliktige. Att första kammaren år 1912 avslog då förevarande framställning i ämnet, motiverades enbart med hänvisning till att frågan förmodades komma under omprövning av de s. k. försvarsberedningarna. Då emellertid av tillgängliga handlingar icke framgår, att så blivit fallet, och då i alla händelser frågan icke förevar i samband med det beslut i försvarsfrågan, som fattades vid 1914 års senare riksdag, har det skäl för avslag, som 1912 framfördes av första kammarens utskott, förfallit.

Utskottet kan i princip ansluta sig till den uppfattning, som andra kammarens tredje tillfälliga utskott uttalade år 1912, och som även kammaren godkänt, nämligen att värnpliktige, som fullgöra rekryttjänst-

göring, böra, då döds- eller sjukdomsfall i hemmet eller liknande ömmande omständigheter påkalla en hemresa samt även då permission för dylik resa eljest erhållits, få företaga denna resa på statens bekostnad eller åtminstone med genom statens hjälp väsentligt minskade kostnader. Så länge detta icke är fallet, komma ju uppenbarligen de värnpliktige, som fullgöra sin tjänstgöring långt ifrån hemorten, att ställas i en avsevärt mindre gynnsam ställning än de, som äro bosatta i exercisplatsens närhet.

Om det i fråga om värnpliktige, som fullgöra rekryttjänstgöring, invändes, att deras numera höjda dagavlöning borde göra dylika särskilda resebidrag onödiga, kan härpå svaras, dels att denna omständighet icke förändrar förhållandet mellan dem, som bo på längre eller kortare avstånd från förlägningsorten, dels också att tjänstgöringstiden samtidigt blivit så avsevärt förlängd och därtill förlagd till en sådan tid på året, att hemresor vid beviljad permission torde bliva mera behövliga och väsentligt vanligare än förr varit fallet. Under sådana förhållanden synes det utskottet vara både rättvist och klokt, om staten underlättade möjligheterna för dessa värnpliktige att, oavsett huru lång väg de hava till sitt hem, kunna begagna sig av den medgivna ledigheten för ett besök i hemmet. Icke minst ur synpunkten av att utbildningstiden bör göras så litet avskräckande som möjligt för den värnpliktiga ungdomen, är ett dylikt medgivande påkallat.

Utskottet kan däremot icke anse, att samma förmån bör beviljas de enligt § 27 och § 36, mom. 1 värnpliktslagen till repetitions- och landstormsövningar inkallade värnplikts- och landstormsmän. För dessa är ju tjänstgöringstiden så kort, att något behov av hemresa knappast i normala fall torde få anses föreligga.

Vad slutligen beträffar de värnpliktige, som enligt § 28 värnpliktslagen inkallats till tjänstgöring, och de med dem jämnställda, enligt § 36, mom. 2 samma lag inkallade landstormsmännen, kan det visserligen sägas, att jämväl för dessa tjänstgöringstiden hittills varit relativt kort, men här komma å andra sidan skäl, som göra det ifrågasatta medgivandet av fria hemresor för dessa kategorier om möjligt ännu mera berättigat än i fråga om rekryterna. De förstnämnda äro nämligen i allmänhet i den ålder, att frånvaron från hemmet blir avsevärt mera betungande än för de 20-åriga värnpliktige i rekrytskolan. Oftast torde de vara familjeförsörjare, och lika ofta torde affärsförhållanden o. d. påkalla deras närvaro i hemmet. Utskottet kan därför icke annat än anse, att

även de enligt § 28 och § 36, mom. 2 värnpliktslagen inkallade värnplikts- och landstormsmän, vilka senare visserligen i allmänhet ej äro förlagda så långt från hemmet, men å andra sidan torde i högre grad än alla andra vara i behov av närvaro i hemmet, böra erhålla rätt till samma förmån under enahanda förutsättningar, som ovan ifrågasatts för de till rekryttjänstgöring inkallade.

Beträffande frågan efter vilka grunder reseersättningen skall erhållas, bör enligt utskottets mening denna, ifråga om de värnpliktiga vid rekryttjänstgöring, bliva föremål för närmare utredning genom Kungl. Maj:ts försorg. I detta fall skulle det nämligen gälla en årligen upprepad statsutgift av väsentlig storlek. Den ekonomiska betydelsen av ett sådant medgivande, som här ifrågasättes, kan bedömas först efter en närmare utredning. Därvid böra givetvis även närmare undersökas, vilka villkor kunna finnas erforderliga för reseersättningens erhållande, vilka inskränkningar i fråga om väglängd o. dyl., som kunde införas o. s. v. Utskottet vill i detta sammanhang endast framhålla, att enligt dess mening ersättning blott bör erhållas för *en* resa under rekryttiden, men att denna ersättning bör utgå på sådant sätt, att vederbörande, som vilja begagna sig därav, bliva satta i tillfälle att verkligen kunna företaga en hemresa, om och då permission erhållits. Utskottet anser, att ersättningen först och främst och i den utsträckning det finnes möjligt bör utgå för resa å järnväg (statsbana eller enskild) samt å ångbåt eller därmed jämförligt fortskaffningsmedel. Men med hänsyn till det närmast förut påpekade bör vid utredningen jämväl övervägas, om och i vilken utsträckning ersättning skulle kunna medgivas även vid resor med skjuts, velociped eller på skidor. Det kan nämligen icke förnekas, att de värnpliktiga, som hava sitt hem på avsevärt avstånd från järnvägs- eller ångbåtslinje, komma i en orättvist ogynnsam belägenhet och i många fall säkerligen alls icke skulle kunna begagna sig av permission för hemresa, om de icke kunde erhålla bidrag till färd med andra fortskaffningsmedel. Å andra sidan har utskottet klart insett de stora och måhända oövervinneliga svårigheter, som vore förenade med medgivande av reseersättning eller resebidrag även vid dylika resor, men utskottet har ansett frågan vara av den vikt, att den borde närmare undersökas vid en eventuell utredning rörande dessa frågor i hela deras omfattning.

Vad däremot angår den reseersättning, som ifrågasatts för värnpliktiga, som inkallats enligt § 28 värnpliktslagen, och för enligt §

36, mom. 2 samma lag inkallade landstormsmän, har utskottet den uppfattningen, att Kungl. Maj:t bör kunna utan föregående undersökning av mera ingående beskaffenhet, vilken skulle medföra att de under nuvarande orostid inkallade icke komme i åtnjutande av föreslagna stöd och uppmuntran, framlägga förslag i ärendet. Visserligen torde det även i detta fall vara fråga om rätt avsevärda belopp, men dessa äro dock obetydliga i jämförelse med vad inkallelsen för övrigt kostar. Det är här också fråga om utgifter, som icke årligen återkomma utan äro av tillfällig beskaffenhet, och vinsten av ett dylikt medgivande är, som ovan framhållits, i detta fall synnerligen stor för de inkallade. Även beträffande dessa till tjänstgöring inkallade bör dock blott *en* fri resa fram och åter medgivas. Vid sådan torde ersättning böra utgå endast vid resa per järnväg eller ångbåt.

För den händelse vad utskottet sålunda föreslår vinner förverkligande, torde de härav föranledda kostnaderna i såväl ena som andra fallet böra utgå som anslag å försvarets huvudtitlar.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet i anledning av herrar Henriksons och Elissons samt herr Molins i Dombäcksmark m. fl. förevarande motioner, nr 91 och 169 i andra kammaren, hemställa, att andra kammaren måtte för sin del besluta, det riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla,

1) att Kungl. Maj:t till innevarande riksdag måtte inkomma med förslag i syfte att de värnpliktige, som enligt 28 § värnpliktslagen äro eller bliva inkallade till tjänstgöring, samt de landstormsmän, som enligt § 36 mom. 2 samma lag likaledes äro eller bliva inkallade, måtte, vid erhållen permission, under varje inkallelse erhålla rätt till en fri resa per järnväg eller ångbåt till och från hemorten, samt

2) att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och under vilka villkor värnpliktige, som fullgöra rekryttjänstgöring, böra erhålla rätt till en fri resa till och från hemorten.»

Andra kammaren biföll vad dess utskott sålunda föreslagit, varefter ärendet överlämnades till första kammaren, som hänvisat detsamma till förberedande behandling av dess första tillfälliga utskott.

Innan utskottet närmare ingår på den fråga, som i förevarande motioner avhandlas, vill utskottet förutskicka följande. *Utskottet.*

Enligt generalorder den 12 februari 1913 får regementschef, såvitt ej annorlunda är av Konungen bestämt, bevilja tjänstledighet i samman-

lagt högst det antal dagar, som motsvarar, vad angår vapenföra värnpliktige en femtondel och beträffande icke vapenföra en tjugusjättedel av den tid, den värnpliktige är inkallad till tjänstgöring, bråkdelar härvid icke medräknade. I trängande fall får dock regementschef bevilja tjänstledighetens utsträckande till högst det antal dagar, som motsvarar för vapenför värnpliktig en tiondel och för icke vapenför värnpliktig en adertondel av den tid, under vilken den värnpliktige är inkallad till tjänstgöring, bråkdelar icke medräknade.

Med »trängande fall» förstås i detta sammanhang laga kallelse till domstol, sjukdom, styrkt av läkareintyg, och närmaste släktingars svåra sjukdom eller dödsfall samt andra enskilda, högst viktiga angelägenheter.

Utskottet har vid behandling av förevarande motioner utan tvekan ansett sig kunna biträda andra kammarens genom dess utskott och sedermera fattade beslut ådagalagda mening, att värnpliktige, som fullgöra rekryttjänstgöring, böra erhålla bidrag till gäldande av de med en resa till och från hemorten förenade kostnader. Jämväl anser sig utskottet böra förorda, att även de värnpliktige, som enligt § 28 värnpliktslagen äro eller bliva inkallade till tjänstgöring, erhålla enahanda förmån, dock endast under vissa förutsättningar.

Vad särskilt de till rekryttjänstgöring inkallade beträffar, synes mot nämnda förmåns beviljande visserligen kunna anföras, att den för rekryterna höjda dagavlöningen numera mindre än tillförne kunde tänkas göra en dylik förmån behöfelig. Härvid är emellertid att märka, att, såsom av andra kammarens utskott framhållits, tjänstgöringstiden samtidigt blivit så väsentligt förlängd och tillika förlagd till en sådan tid av året, att hemresor vid beviljad permission torde bliva både mera behöfliga och väsentligt vanligare, än förr varit fallet. Det synes ock utskottet billigt och i överensstämmelse med en välvillig omtanke om den värnpliktiga ungdomens trevnad att sätta även de mindre bemedlade och längre bort från hembygden förlagda i tillfälle att under medgiven ledighet besöka sina hem. Särskilt vill utskottet framhålla, hurusom genom ett medgivande av den ifrågasatta förmånen de till tjänstgöring vid flottan och vid specialvapnen uttagna värnpliktige, som i allmänhet bliva förlagda på betydligare avstånd från respektive hemorter och som således oförvållat och kanske i regeln på grund av särskilda förutsättningar för tjänstgöring vid nämnda vapen kommit i en i förevarande avseende ogynnsam ställning, skulle utan allt för stora kostnader kunna begagna sig av dem beviljad ledighet.

Vad de enligt § 28 värnpliktslagen inkallade värnpliktige angår, har utskottet visserligen funnit önskvärt, att enahanda förmån, som på sätt ovan sagts, enligt utskottets mening bör tillkomma till rekryttjänstgöring inkallade värnpliktige, även kunde komma de jämlikt sistnämnda § inkallade till godo. Utskottet anser sig dock icke kunna i sin helhet biträda vad andra kammaren härutinnan föreslagit. Dels torde nämligen tjänstetiden för dessa enligt § 28 inkallade i regeln bliva ganska kort, dels torde militära hänsyn tala för att rätten till fria resor beträffande sistnämnda kategori värnpliktige icke medges i den utsträckning, som förordats i fråga om de till rekryttjänstgöring inkallade. De skäl, som av andra kammarens utskott anförts till stöd för dess ståndpunkt härutinnan, hava dock synts utskottet vara av den art, att utskottet för sin del icke skulle finna betänkligt, att en *till vissa undantagsfall inskränkt* rätt till fria resor bleve tillagd jämväl de värnpliktige, som enligt § 28 inkallats till militär tjänstgöring. Av skäl, som nyss anförts, torde dock den ifrågasatta förmånen under inga villkor böra åtnjutas, därest icke permission blivit av »trängande skäl» beviljad. Någon åtskillnad på medellösa och icke medellösa synes dock utskottet på grund av de praktiska svårigheter, som otvivelaktigt skulle möta vid avgörandet av, huruvida medellöshet vore för handen eller ej, lika litet böra göras ifråga om de enligt § 28 som beträffande de till rekryttjänstgöring inkallade.

I likhet med andra kammarens utskott har utskottet icke funnit tillräckliga skäl föreligga att tillstyrka förmånen av gottgörelse för hemresor beträffande enligt § 27 och § 36 mom. 1 värnpliktslagen till repetitions- och landstormsövningar inkallade värnpliktiga och landstormsmän, då ju för dessa tjänstgöringstiden är så kort, att något behov av hemresa knappast i normala fall torde få anses föreligga. Enahanda skäl lärer ock kunna åberopas mot medgivande av ifrågavarande förmån vad angår de enligt § 36 mom. 2 inkallade landstormsmännen. I regeln torde de enligt detta lagrum inkallade icke hållas samlade längre än högst femton dagar, en tid, som näppeligen kan tåla någon avknappning, vartill kommer, att landstormsmännen oftast förläggas så nära hemorten, att, därest så trängande skäl förebäras, att ledighet för hemresa medges, sådan resa ej kan föranleda avsevärda kostnader.

Förutom vad sålunda i ämnet anförts, anser sig utskottet slutligen böra i likhet med andra kammarens tredje tillfälliga utskott vid 1912 års riksdag såsom sin mening framhålla, att de kostnader, vilka komma

att föranledas av ett bifall till de önskemål, utskottet enligt hvad ovan nämnts ansett sig böra tillstyrka, givetvis böra utgå som anslag å försvarets huvudtitlar.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att första kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla,

1) att Kungl. Maj:t, om möjligt redan till innevarande riksdag, täcktes inkomma med förslag i syfte att de värnpliktige, som enligt 28 § värnpliktslagen äro eller bliva inkallade till tjänstgöring, måtte vid på grund av trängande skäl beviljad permission erhålla bidrag till gäldande av de med en resa till och från hemorten förenade kostnader, samt

2) att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och under vilka villkor värnpliktige, som fullgöra rekryttjänstgöring, böra erhålla bidrag till gäldande av de med en resa till och från hemorten förenade kostnader.

Stockholm den 13 april 1915.

På utskottets vägnar:

HUGO HAMMARSKJÖLD.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit: herrar Hammarskjöld, Sandler, Pettersson, Forssman, Oscar Olsson, Magnusson och Permansson.